

JAARVERSLAG

2017

Staan en opvallen

Voorwoord

Wij staan er als collectief Noardlike Fryske Wâlden en vallen op door de kwaliteit van ons bureau”

Net zoals de voorgaande jaren is er in 2017 weer heel wat gebeurd. Wij staan er als collectief Noardlike Fryske Wâlden en vallen op door de kwaliteit van ons bureau, waardoor we een volwaardige gebiedspartner kunnen zijn. Dat is ook nodig, want tijdens de Regiobijeenkomst op 17 juli in het Kennis- en Innovatiehuis te Buitenpost hebben wij met 41 vertegenwoordigers van overheden, ondernemers en onderwijs in Noordoost Fryslân de Regiodeal ‘Noordoost Fryslân maakt verschil; de economie in versnelling’ getekend. Wij hebben hiermee de ambitie uitgesproken om ons samen in te zetten voor een vitale Noordoost Friese economie door innovatie en ondernemerschap. De projecten “Fjildlab” en “Energietransitie” worden onder de regiodeal uitgevoerd.

Op 20 juni ben ik op de Algemene Ledenvergadering in Readtsjerk benoemd als voorzitter van de vereniging NFW en is Monique Hamersma in juli het team op het bureau komen versterken als themacoördinator marketing- en communicatie.

Om als gebiedspartner ook tussen de spelers in het gebied te zitten is het bureau op 23 oktober verhuisd van het Streekhûs in Burgum naar het Kennis- en Innovatiehuis in Buitenpost. Zo kunnen we de lijnen kort houden en met slagkracht de toekomst tegemoet.

Albert van der Ploeg
voorzitter

Vereniging Noardlike Fryske Wâlden

6

afdelingen

800

leden, boeren en particulieren

De vereniging Noardlike Fryske Wâlden (NFW) is een vereniging van 6 afdelingen in Noordoost-Fryslân waarin bijna 800 leden, boeren en particulieren aan agrarisch natuurbeheer doen. Concreet werd er in 2017 gewerkt aan ruim 3000 hectare weidevogelbeheer, 1600 hectare ganzen gedooggebied, ruim 222 hectare houtwallen en elzensingels, 20 hectare beheer van waterkwaliteit en 321 pingo's en dobben.

3000

hectare weidevogelbeheer

1600

hectare ganzen gedooggebied

222

hectare houtwallen en elzensingels

20

hectare beheer waterkwaliteit

321

pingo's en dobben

Visie

De vereniging streeft naar een gebiedsgerichte vitale landbouw die vervlochten is met het cultuurhistorische landschap met bijbehorende natuurwaarden. Zij wil daarbij vanuit het ledencollectief optreden als gebiedspartners en beïnvloeden van beleid richting andere partners en burgers.

Doel

Het doel van de vereniging NFW is ervoor zorgen dat de boeren in de regio Noordoost-Fryslân hun bedrijf kunnen blijven voortzetten en dat ze tegelijk het landschap mooi houden en daarvoor vergoedingen voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer krijgen.

Vanuit het bureau van de vereniging in Buitenpost worden leden professioneel ondersteund bij de administratie van het agrarisch natuurbeheer. De vereniging heeft een brede taakopvatting en wil innovatief bezig zijn om leden en de regio optimaal te kunnen bedienen als groenblauwe gebiedspartner. Ze levert daarvoor diensten aan haar leden, ontwikkelt met externe projectleiders projecten en voert praktisch en wetenschappelijk onderzoek uit met gebiedspartners, onderwijs en het Rijk.

Om mee te kunnen werken aan integrale gebiedskansen en oplossingen, zowel in het ANLb als in de samenwerking binnen de streekagenda van Agenda Netwerk Noordoost (ANNO) zijn de drie themagroepen opgericht: 'Natuur & Landschap', 'Weidevogels & Ganzen' en 'Landbouw, Milieu, Water & Economie'. De vereniging is bestuurlijk verankerd in ANNO.

In 2017 had de vereniging vier ambassadeurs, met het ambassadeurschap zetten zij zich in om de vereniging en haar activiteiten in het werkgebied te promoten.

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

De belangrijkste taak van de vereniging is het uitvoeren van agrarisch natuur- en landschapsbeheer. In totaal zetten 547 particulieren en boeren zich in voor het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden. Dit doen zij in de volgende vier leefgebieden:

Weidevogelbeheer (Leefgebied Open Grasland)

In het gebied wordt aan ongeveer 3000 hectare weidevogelbeheer gedaan. Afgelopen seizoen zijn er in totaal 3553 weidevogelnesten en broedparen geteld in de weidevogelmozaïeken van de NFW:

836
grutto's

1433
kieviten

542
scholeksters

739
tureluurs

Het gemiddelde BTS (Bruto Territoriaal Succes) van de grutto in 2017, is op basis van tweede ronde alarmtelling, 67%. Dat is een verbetering ten opzichte van 2016 toen het BTS van de grutto op 48% bleef steken. Predatiedruk blijft een te invloedrijke factor in het weidevogelbeheer. In 2017 zijn de lichtbak (voor vos) en de kraaienvangkooi (voor kraai)

ingezet voor predatiebeheer. De lichtbak is intensief gebruikt, de kraaienvangkooi daarentegen is minder ingezet vanwege de vele voorwaarden die gesteld worden aan het gebruik ervan. Naast gebruik van de lichtbak en de kraaienvangkooi zijn ook infraroodcamera's gebruikt om predatoren waar te nemen. In 2017 is de maximale aanvraag voor het weidevogelbeheer uitgevoerd, wat neerkomt op ruim 2800 hectare beheer. Gedurende het seizoen is er nog ruim 270 hectare last minute beheer uitgevoerd. Onder last minute beheer wordt grasland met rustperiode en kruidenrijk grasland verstaan.

Ganzenbeheer

In 2017 is er opnieuw ingetekend voor een 3-jarige periode van beheer van ganzenfoeragegebieden. Binnen de NFW is er ruim 1600 hectare foeragegebied aangevraagd. Ten opzichte van de voorgaande periode is er, in opdracht van de Provincie Fryslân, een behoorlijk areaal ganzenfoeragegebied afgevallen. Dit is Friesland breed het geval geweest. De beheerders die per 2017 wel met percelen opgenomen zijn in het ganzenfoeragegebied dragen er zorg voor dat de ganzen in deze gebieden niet verstoord worden.

Landschapsbeheer (Leefgebied Droge Dooradering)

Er is 222 hectare beheer aan elzensingels, houtsingels en houtwallen gerealiseerd. Waar in 2016 de beheerders nog moesten wennen aan het idee dat beheer gemeld moest worden is dit in 2017 verbeterd. Vanuit het bureau is hieraan, in de vorm van kennisdeling en herinneringsberichten, meer aandacht besteed. Naar aanleiding van de schouw is meer dan 80% van de beheereenheden in één keer goedgekeurd, voor een aantal beheereenheden is herstel gegeven waarna als nog goedkeuring plaatsvond.

Beheer waterkwaliteit (Leefgebied Natte Dooradering)

In 2017 is er 22,78 hectare gerealiseerd in het Leefgebied Natte Dooradering. Het Leefgebied Natte Dooradering is relatief klein ten opzichte van de Leefgebieden Open Grasland en Droge Dooradering. In 2016 heeft er een soortenmonitoring plaatsgevonden in- en buiten het leefgebied. Uit de monitoring bleek dat specifieke soorten, die NFW wil bedienen vanuit het agrarisch natuurbeheer, ook buiten het huidige leefgebied voorkwamen. Daar waar deze soorten zijn waargenomen heeft NFW een aanvraag ingediend bij de Provincie om het leefgebied uit te breiden. Daarnaast heeft NFW maatwerkpakketten ontwikkeld zodat kruidenrijke randen in combinatie met duurzaam slootschonen kunnen worden vergoed. Deze pakketten dragen bij aan het verbeteren van de leefomgeving van deze soorten. De animo voor deze nieuwe beheerpakketten was groot en dit heeft ertoe geleid dat er in 2018 voor circa 51 hectare aan nieuw beheer zal worden uitgevoerd.

Cijfers en activiteiten

7

Het bestuur bestaat uit 6 bestuursleden die elk hun eigen afdeling vertegenwoordigen en een voorzitter

bestuur

15

Het Algemeen Bestuur vergaderde 15 keer en organiseerde twee algemene ledenvergaderingen

14

Het Dagelijks Bestuur kwam 14 keer bij elkaar

Albert van der Ploeg werd in juli 2017 voorzitter van de vereniging

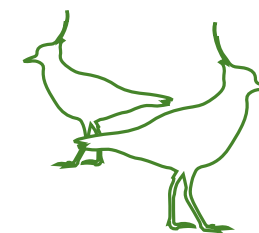
Wist je dat...

... de internationale belangstelling voor de werking van agrarische collectieven groot is? In 2017 zijn delegaties uit Italië en Denemarken op bezoek geweest in de Noardlike Fryske Wâlden. Tijdens een bezoek is met name aandacht voor de werking van een collectief en de organisatiestructuur rondom de verschillende leefgebieden.

775

In 2017 heeft NFW 775 leden

16

beheerregisseurs ondersteunden de beheerders bij het uitvoeren van weidevogelbeheer

organisatie

15

leden en gebiedspartners participeerden in de schouwcommissie en bezochten leden met een adviesbezoek

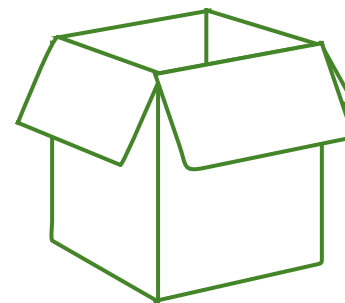

9

Er werkten 9 bureaumedewerkers, een medewerker ondersteunde het bureau vanuit een flexpool

3

Drie projectleiders werkten structureel aan diverse projecten

2017

Het bureau verhuisde in 2017 van het Streekhuis in Burgum naar het Kennis- en Innovatiehuis Noordoost Fryslân in Buitenpost

Projecten

De belangrijkste taak van de NFW is het collectief uitvoeren van agrarisch natuurbeheer. Daarnaast werkt de vereniging mee aan diverse projecten. Deze projecten liggen in lijn met de missie en visie van de organisatie en dragen bij aan praktijkonderzoek en beleidsbepaling. Hier ziet u het overzicht van de projecten in 2017.

Fjildlab Noordoost Fryslân

Met het project Fjildlab wordt de regio Noordoost Fryslân op de kaart gezet door fysieke locaties in het gebied in te richten en daarmee voor verschillende thema's praktijkonderzoek te verrichten. Hierdoor kunnen nieuwe technologieën, duurzame materialen en markten worden ontwikkeld, uitgediept en gedemonstreerd. In elk thema zijn gebiedspartijen en bedrijven vertegenwoordigd om input en expertise te leveren in een kenniskring. In 2017 is de basis voor dit project gelegd door de vereniging NFW, Van Hall Larenstein en Ondernemersfederatie Noordoost Fryslân. In 2018 wordt het project verder uitgebouwd, een belangrijk speerpunt is dan het circulair afzetten van eiwit en andere grondstoffen in de combinatie van akkerbouw en melkveehouderij.

Landschapsherstelproject

Eind 2017 heeft de opstart van het landschapsherstelproject met Landschapsbeheer Friesland (LBF) plaatsgevonden. Het project heeft als doel het herstellen en aanleggen van landschapselementen binnen het leefgebied droge dooradering. Daarmee wordt de structuur en de soortsaanstelling (bomen en struiken) versterkt van zowel de elementen zelf, als ook de structuur van het netwerk van elementen op landschapsschaal. Uitvoering van het herstel vindt, vanuit landschappelijk en ecologisch oogpunt, verspreid over de winterseizoenen van 2017-2020 plaats.

Jeugdeducatie

Basisschoolleerlingen hebben de schoonheid van de Noardlike Fryske Wâlden ontdekt. Ruim 900 leerlingen van 38 basisscholen in Noordoost Fryslân deden mee aan het project 'Takomst Foar in Unyk Lânskip'. In groepen trokken ze met een gids van Landschapsbeheer Friesland en educatief begeleiders van de natuur- en milieueducatiecentra de Klyster, Pingo & Pet en de Naturij het boerenland in. Tijdens de veldexcursies deden ze opdrachten waarmee ze in het Nationaal Landschap verschillende planten, dieren en bomen leerden kennen. Het project werd afgesloten met 'De Striid om De Wâldpykbokaal'.

Energie uit Hout

In 2017 heeft uitvoering van werkzaamheden plaatsgevonden bij de deelnemers aan dit project. Hoewel de deelnemers tevreden waren over de beheer werkzaamheden, bleek tijdens de evaluatie dat de overheadkosten zodanig zijn dat het niet rendabel is Energie uit Hout op de huidige wijze voort te zetten. In 2018 worden mogelijkheden bekeken om Energie uit Hout toch meer kostendekkend voort te kunnen zetten. Tevens wordt de haalbaarheid van een 'bio-energieketen' onderzocht.

Energietransitie

Binnen dit project is de vereniging aan het inventariseren wat het potentieel kan zijn als boeren uit de regio duurzame energie leveren op het net. Daarin wordt verbinding gezocht met energie coöperaties. Inmiddels zijn er contacten met netbeheerder Alliander om de geschiktheid van het elektriciteitsnet te beoordelen vanuit een gezamenlijke pilot. In de pilot inventariseert de NFW de interesse bij haar leden, Alliander bekijkt de mogelijkheden met betrekking tot het net. De totale pilotgroep denkt na om dit te vertalen in een totaalaanbod vanuit de regio.

Valuta voor Veen

In dit project wordt door middel van gas- en waterpeilmetingen in het veld een inventarisatie gedaan welke emissie vanuit veen plaatsvindt. Valuta voor Veen is bedoeld om de veeninklinking tegen te gaan, maar wel met behoud van de agrarische functie. Dit betekent dat er op een andere manier moet worden omgegaan met het gebruik van het land. Op basis van gasmetingen kan een goede schatting gemaakt worden wat er potentieel behouden kan worden door het waterpeil in bepaalde gebieden te verhogen. Hierdoor stopt de emissie- en ook de inklinking van het veen. Toch wordt hiermee ook minder gewasopbrengst gerealiseerd. Er wordt een aanzet gedaan voor het opzetten van een Friese koolstofbank om de inkomstenderving te kunnen compenseren. Hiervoor wil de vereniging meerjarig testen uitvoeren met hoger waterpeil bij boeren.

Bokashi

Bij Bokashi wordt vers groenmateriaal ingekuild en gefermenteerd, het eindproduct is een goede bodemverbeteraar. Vooral het opbouwen van organische stof en het regionaal benutten van biomassa is voor de vereniging interessant. Om onder andere koolstofvastlegging in de bodem, en ook de geschiktheid van biomassa (denk aan onkruidzaden) te onderzoeken, wordt er een proef gestart om dit meerjarig te onderzoeken. Hiervoor zijn externe partijen aangesloten om informatie en kennis te delen. Het project gaat in 2018 plaatsvinden bij verschillende boeren in de gemeente Dantumadiel.

Better Wetter

In dit project wordt onderzocht welke gewassen kansrijk zijn voor teelt op natte veengrond en afzetmogelijkheden van deze gewassen. In 2017 zijn er proeven gedaan met alternatieve gewassen op veengronden met verhoogd waterpeil.

Natuurinclusieve Landbouw

In het project 'verdienmodellen natuurinclusieve landbouw' wordt een borgingsmodel (certificering) voor natuurinclusieve landbouw getoetst bij de achterban, gebiedspartijen en beleidsmakers. Hiervoor zijn in 2016 al gesprekken met marktpartijen, boeren en overheden gevoerd. Deze gesprekken waren onderdeel van een Agenda Netwerk Noordoost (ANNO) project. De resultaten hebben er toe geleid dat NFW een enquête heeft uitgezet binnen de grenzen van het collectief en die van de Waadrâne. Er zijn 419 enquêtes ingevuld, waarvan 250 deelnemers werkzaam zijn in de agrarische sector. De respons onder de leden van NFW was 37%.

Koeien en Kruiden

In samenwerking met onderwijsinstelling Van Hall Larenstein wordt het project Koeien en Kruiden uitgevoerd. Binnen dit project wordt onderzoek gedaan naar de effecten van kruidenrijk grasland op koegezondheid, economie, ecologie en bodem. Daarnaast zijn de ervaringen van de bij het project betrokken boeren een wezenlijk onderdeel van het onderzoek.

Naast de best practice bedrijven waar onderzoek gedaan wordt naar de effecten van kruidenrijk grasland, wordt er ook onderzoek gedaan naar inzaaien van kruidenrijk grasland en het beheer en behoud ervan. De verschillende onderzoeken worden verspreid in de tijd van 2017-2020 uitgevoerd. De eerste resultaten worden in 2018 verwacht.

Nationaal Landschap

165

km Streekpad Noardlike Fryske Wâlden

De vereniging zet zich in als promotor van het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden. NFW wil inwoners en bezoekers graag dichterbij het Nationaal Landschap brengen. Dit doet NFW met verschillende projecten zoals jeugdeducatie en adoptie van het landschap.

4

nieuwsbrieven

25

persberichten en -uitnodigingen

Een belangrijke gebeurtenis is in 2017 de ontwikkeling van het Streekpad Noardlike Fryske Wâlden. Een 165 km lange routestructuur dat een prachtige wandeling door het Nationaal Landschap mogelijk maakt. In samenwerking met de landelijke stichting Wandelnet en initiatiefnemers Jaap en Anneke Jongejan is het Streekpad ontwikkeld en wordt het vertegenwoordigd in een eigen wandelgids. In het voorjaar van 2018 wordt deze nieuwe trekpleister van het Nationaal Landschap geopend.

Met het project 'de Nije Miensker' heeft de vereniging in 2017 een basis gelegd voor promotie van het Nationaal Landschap. In 2018 zal het project, dat boeren, burgers en buitenlui aan elkaar verbindt door middel van kunst, cultuur, landschap en (bio)diversiteit verder worden ontwikkeld. Onderdelen als WOODLandart, Boer & Breakfast en de LandschapsSymfonie moeten er voor zorgen dat de mensen nog meer binding krijgen met het Nationaal Landschap.

- Alle leden hebben in totaal vier nieuwsbrieven ontvangen in maart, juli, september en december 2017
- Er zijn 25 persberichten en -uitnodigingen verstuurd
- In juli 2017 is er een nieuwe marketing- en communicatiemedewerker aangetrokken
- De vereniging werd ondersteund door een externe vormgever en een communicatieadviseur
- Let's get social! De vereniging is online te volgen via de website www.noardlikefryskewalden.nl, Twitter, Facebook en Instagram

Zichtbaar

Om zichtbaar te zijn werkt de vereniging mee aan evenementen en activiteiten in de regio. Dit jaar hielden vijf boerderijen open dag tijdens Brommels!, sloot NFW aan bij de organisatie van de Swaddekuier en organiseerden zij een activiteit tijdens de Trije Doarpen Rintocht.

De roep om natuurinclusieve landbouw is luid en komt van alle kanten op ons af”

Vooruit kijken 2018

Het jaar 2018 is inmiddels 4 maanden oud en het voorjaar liet lang op zich wachten. Koud en nat, met extreem winterweer in maart, toen de vorst in combinatie met de harde wind voor veel overlast én schaatsplezier zorgde. Het broedseizoen van de weidevogels is inmiddels begonnen terwijl op verschillende plaatsen de drijfmest nog uitgereden moet worden. Het zijn de eerste uitdagingen van 2018. En er zijn meer, zo is de roep om natuurinclusieve landbouw luid en komt van alle kanten op ons af, een uitdaging waar we in NFW-verband de komende tijd volop mee aan de slag zullen gaan. En wat is Natuur Inclusieve Landbouw (NIL) eigenlijk? Iedereen heeft er zijn eigen ideeën over en dit zal vast en zeker leiden tot de nodige discussies in 2018..

Fjildlab

Discussie en vooral ideeën en projecten om handen en voeten te geven aan onder meer NIL, dat is de functie van het Fjildlab in 2018. Binnen Fjildlab zijn acht verschillende thema's benoemd waarvoor kenniskringen met mensen uit verschillende geledingen zijn of worden opgericht. Het Fjildlab zal samen met Van Hall Larenstein en ondernemers uit Noordoost Fryslân (ONOF) worden georganiseerd. De eerste kenniskringen zijn gestart en de deelnemers gaan hierin gezamenlijk op zoek naar nieuwe, duurzame technologieën en werkwijzen, demonstratieprojecten en verdienmodellen in de circulaire economie binnen Noordoost Fryslân.

Energietransitie

Het project energietransitie van de vereniging zal in 2018 uitgerold worden door een gezamenlijke aanvraag voor SDE subsidie in te dienen. Zo zullen straks zonnepanelen op boerendaken komen te liggen die niet alleen energie voor de boerderijen opwekken maar ook voor burgers in de buurt. Dat klinkt eenvoudig, maar is het absoluut niet! Ik ben er trots op dat dit binnen de NFW wordt opgepakt op deze manier. En we energie kunnen produceren én een bijdrage leveren aan het voorkomen van de aanleg van zonneweides op goede landbouwgrond.

Streekpad 20

Wandelen door het Nationaal Landschap, een route van in totaal 165 kilometer lengte door de Noardlike Fryske Wâlden is beschreven en uitgegeven in boekvorm. De route bestaat uit 27 etappes, variërend in lengte van iets minder dan 4 tot iets meer dan 9 kilometer, die uitnodigen om het landschap te verkennen. Persoonlijk heb ik me voorgenomen het noordelijke deel van de route te gaan lopen, vanaf de grens van Tytsjerksteradiel tot Buitenpost. Omdat ik hier minder bekend ben én wandelend het landschap het beste tot zijn recht komt. Het boekje met de wandelroute ligt op het bureau van de NFW ter inzage op de balie.

Joke Breembroek

Algemeen Secretaris

Colofon

Utgave van Vereniging Noardlike Fryske Wâlden
Buitenpost, april 2018
(0511) 745 200
www.noardlikefryskewalden.nl

Tekst Albert van der Ploeg, Joke Breembroek,
Monique Hamersma (NFW)

Vormgeving Custard, Hielke Jan Ellens

Fotografie Marcel van Kammen en NFW

